

Svar på interpellation (V) om
de kommunala grundskolornas
bemanning.

10

KS 2025.028

Svar på interpellation om de kommunala grundskolornas bemanning

Ulf Sellgren (V) har till kommunfullmäktiges sammanträde den 20 februari 2025 lämnat in en interpellation angående de kommunala grundskolornas bemanning. Svar på respektive fråga lämnas nedan, efter en inledande redogörelse av bland annat organisationsförändringar och forskningsläget.

Inledning

I interpellationen anges att medelvärdet för lärartätheten i Vallentunas kommunala grundskolor år 2023 uppgick till 14,5 elever per lärare och att medelvärdet för riket uppgick till 11,3 elever per lärare. Vidare uppges att det för Vallentunas del förelåg en negativ trend i form av minskad lärartäthet jämfört mot riket mellan åren 2013 och 2023.

För att kunna göra jämförelser över tid och utifrån det utläsa eventuella trender behöver hänsyn tas till flera kontextuella faktorer. I Vallentuna kommun har det under de senaste åren skett omfattande organisationsförändringar inom grundskolan; exempelvis sammanslagning av skolenheter (2018), Hagaskolans öppnande och därifrån inrättade heltidsmentorerna (2019) och beslut om nedläggning av Karbyskolans högstadium (2020). Det innebär ändrade förutsättningar vad gäller elevunderlag och därmed personella och ekonomiska resurser. Lärartäthet behöver därför analyseras i rätt kontext under givna förutsättningar. För Vallentunas del kan här tilläggas att även om vi ser en ökning av antalet elever i den kommunala grundskolan ser vi en klar minskning av antalet elever i de yngre årskurserna där såväl lärartäthet som personaltäthet är högre. Den statistik som Vänsterpartiet hänvisar till i sin jämförelse innehåller därmed variabler som kan påverka vilken slutsats man kommer fram till, exempelvis antalet för riket inrapporterade skolenheter respektive år. I denna del kan det vara värt att notera att flera kommuner i såväl Sverige som Stockholms län står inför stora demografiska utmaningar och har antingen ett pågående arbete med omorganisering av skolenheter eller kommer att behöva inleda ett sådant arbete inom en mycket snar framtid.

Lärartäthet behöver även särskiljas från personaltäthet där flera kategorier av personella resurser kan ingå, exempelvis rektor, övrig skolledare, speciallärare, specialpedagog, yrkes- och studievägledare, studiehandledare modersmål, lärarassistent, fritidspedagog, fritidsledare eller annan pedagogisk personal. Det innebär att effekterna av dessa kan se olika ut, för exempelvis olika elevgrupper.

Vänsterpartiet tillägger att det är ett oomtvistat faktum att lärar- och personaltäthet och lärarnas kompetens är förutsättningar för en inkluderande skola, hög skolnärvaro och goda skolresultat. Vikten av kompetenta lärare kan stå oemotsagt. Däremot behöver effekten av hög lärartäthet problematiseras på ett generellt plan, bland annat utifrån att det finns stora skillnader i elevers resultat, trots hög lärartäthet. Studieresultaten på en skola kan bero på flera faktorer, exempelvis andel behöriga lärare, tillgång till specialpedagogiskt stöd, omfattning av digitalisering samt skolledningens kompetens och tydliga fokus på undervisningsutveckling. I Vallentuna kommuns kommunala skolor har såväl rektorer som biträdande rektorer en genomförd eller pågående rektorsutbildning. Även yttre faktorer kan påverka, såsom sociala förhållanden i upptagningsområdet eller den enskilda elevens egna förutsättningar och behov. Skolverket lyfte i en rapport från 2009 forskningsläget och faktorer som påverkar resultaten i grundskolan där bland annat effekten av minskad klasstorlek och ökat lärartäthet redogjordes för. Sammanfattningsvis konstaterade Skolverket att den generella effekten av lärartäthet är alltför svag för att kunna förklara stora förändringar i elevers studieresultat men att det föreligger en påvisbar positiv effekt för yngre årskurser, för elever i studiesvaga hem och för elever med utländsk bakgrund.¹ Liknande resultat kommer även Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) fram till i sin rapport från 2007.² Rapporten sammanfattar resultaten från tre studier, där den första studien undersöker hur förändrade resurser i skolan, i form av förändringar i lärartätheten, samvarierar med elevernas studieresultat. Bakgrunden till rapporten är det statsbidrag som Riksdagen införde läsåret 2001/02 till följd av den ekonomiska krisen under 1990-talet, med minskade resurser per elev som följd. Avsikten med statsbidraget var att förbättra elevernas förutsättningar att nå målen för sina utbildningar.

¹ Skolverket 2009: Vad påverkar resultaten i svensk grundskola? Kunskapsöversikt om betydelsen av olika faktorer s. 177.

² IFAU Rapport 2007:5: Lärartäthet, lärarkvalitet och arbetsmarknaden för lärare.

Christian Andersson, nationalekonom och författare till rapporten, konstaterar att forskning kring effekterna av skolresurser går tillbaka till 1960-talet och ett flertal studier har publicerats inom området sedan dess. En stor del av denna forskning undersöker klasstorlekens betydelse för elevernas studieresultat. Sammantaget visar studien bland annat att det är inte går att se några statistiskt säkerställda samband mellan lärartätheten och resultaten i grundskolan på den genomsnittliga eleven. Något förväntat visar studien istället att individ- och familjesituation har större betydelse för resultaten. Ökade resurser har förbättrat studieresultat för elever med lågutbildade föräldrar i förhållande till andra elever. Detta som tidigare nämnt i linje med tidigare studier och visar att ökade resurser kan vara ett viktigt instrument för att utjämna studieresultat mellan barn med olika bakgrund och förutsättningar.³

Svar på interpellationens frågor

1. Hur ser du på den relativt låga lärar- och personaltätheten i Vallentunas kommunala grundskolor, och den sjunkande trenden?

Inledningsvis ser jag det inte som särskilt förvånande att Vallentuna kommun har en sjunkande trend i lärartäthet beaktat de organisationsförändringar som skett från 2018 fram till 2020. Jag vill även i denna del poängtera att Vallentunas kommunala grundskolor har ökat i måluppfyllelse⁴ från 76,4 % (2013) till 81 % (2023) och därefter 82,9 % 2024. Vi har ser även en ökad trend sedan 2015 i positiv avvikelse från modellberäknat värde avseende måluppfyllelse, meritvärde och gymnasiebehörighet. Vallentunas kommunala grundskolor presterar därutöver bättre avseende måluppfyllelse och meritvärde än samtliga socioekonomiskt jämförbara kommuner.⁵

Med avstamp i ovan redovisade forskningsgrunder kan konstateras att det inte föreligger något naturligt samband mellan lärartäthet och elevers generella studieresultat. Statistiskt ligger forskningen i linje med det faktum att det många gånger är skolenheter i socioekonomiskt utsatta områden samt enheter vid glesbygd som har hög lärartäthet. Det är dock inte alltid så att lärartätheten korrelerar med högre generellt studieresultat eller ens positiv avvikelse från modellberäknat värde.⁶ I denna del kan man

³ A.a. s. 11ff.

⁴ Med måluppfyllelse avses elever i årskurs nio som uppnått betygsriterierna i alla ämnen.

⁵ Se Kolada.se och jämför med liknande kommuner socioekonomi 2023. Av intresse presterar även Vallentuna bättre än samtliga liknande kommuner övergripande 2023.

⁶ Se exempelvis Vallentunas grannkommun Norrtälje.

därför problematisera lärartätheten som ensidigt kvalitetsmått. En hög *lärartäthet* får inte avsedd eller förväntad effekt om skolans arbete med exempelvis särskilt stöd och främjande av skolnärvaro brister eller där övriga personella resurser saknas såsom exempelvis specialpedagog. Ytterligare försvårande faktorer för kvalitén i undervisningen är hög personalomsättning.

Den undervisningsrelaterade faktorn som i högst grad påverkar elevers studieresultat är lärarens kompetens, förmåga och engagemang. Om detta råder det en hög grad av samstämmighet i både internationell och svensk forskning.⁷ I denna del lyfts även vikten av lärares pedagogiska ledarskap samt en arbetskultur som präglas av höga förväntningar på elevers lärande och resultat. Det är dessa delar som nämnden i sin verksamhetsplan särskilt fokuserar på och det är just detta tillsammans med ett systematiskt närvaro- och kvalitetsarbete, där elevers utveckling följs upp tidigt och kontinuerligt, som i mångt och mycket är orsaken bakom de ökade studieresultaten för den kommunala grundskolan.

2. Vad är du personligen beredd att göra för att såväl lärartätheten som personaltätheten ska öka?

Barn- och ungdomsnämnden har att förhålla sig till den av Kommunfullmäktige beslutade kommunbudget och däri den av budgeten tilldelad ram- och skolpeng. Kommunallagen ger inte någon ordförande i nämnder mandat att egenhändigt tilldela sitt område resurstilldelning över det som fullmäktige beslutar om. Därutöver känner jag mig i denna del nödgad att upplysa Vänsterpartiet om att bemanning och rekrytering är en fråga för rektorns ansvar och mandat.

Under våren 2025 inleds budgetdiskussioner inom såväl Alliansen som oppositionspartierna och därefter fattar Kommunfullmäktige den 2 juni 2025 beslut om kommunplan och budget 2026 - 2028. Diskussioner kopplade till resursfördelning lämpar sig bättre att hållas inom ramen för den kommande budgetdebatten.

⁷ Skolinspektionen Dnr 2010:1284, Framgång i undervisningen s. 7.

2025-01-20

Interpellation till Barn- och ungdomsnämndens ordförande Camilla Blacker Wallinsson om de kommunala grundskolornas bemanning

För att uppnå de alldeles utmärkta allmänna målen för Vallentunas förskolor, skolor och fritidshem i Vallentunas Kommunplan krävs ”tillräcklig” generell skolpeng och tilläggsanslag för särskilda behov. Den generella skolpengen till F-9-skolan är relativt låg i Vallentuna, speciellt om vi jämför med riket. Under många år har även skolornas budget hyvlats, vilket har motiverats med hypotetiska effektiviseringar, d.v.s. det som ofta benämns produktivitetsökningar för industriella processer.

Om vi studerar Sveriges Kommuner och Regioners databas Kolada för 2023 finner vi att det gick 14,5 elever per lärare i Vallentunas kommunala grundskolor medan medelvärdet för riket var 11,3. Det är alltså ca 22% högre lärartäthet i riket än i Vallentuna.

Trenden är också tydlig:

- Från 2013 till 2023 ÖKADE antalet elever per lärare i Vallentunas kommunala grundskolor med 12,4%, från 12,9 till 14,5 elever per lärare.
- Om vi betraktar alla kommunala skolor i Sverige MINSKADE antalet elever per lärare med 2,6%, från 11,6 till 11,3 (ovägt medelvärde) mellan samma år.

För att göra bilden ännu tydligare: Från 2013 till 2023 ökade antalet grundskoleelever i Vallentunas kommunala skolor med 5,5% medan antalet årsarbeten för grundskollärare minskade med 6%.

Vi ser liknande tendens när vi studerar den totala personaltätheten under dessa år.

Det är ett oomtvistat faktum att kompetenta lärare, men även lärar- och personaltäthet, speciellt i för- och grundskolan, har en avgörande betydelse för en inkluderande skola, hög skolnärvaro och goda skolresultat. Vallentuna har ytterst kompetenta lärare, men de behöver bli fler, inte färre.

Med den socioekonomiska profil vi har och kommunens goda ekonomi borde Vallentuna ha modet att gå före och vad gäller skolnärvaro, skolresultat och lärartäthet sikta mot den övre halvan i riket.

Våra frågor till BUN:s ordförande Camilla Blacker Wallinsson (M):

1. Hur ser du på den relativt låga lärar- och personaltätheten i Vallentunas kommunala grundskolor, och den sjunkande trenden?
2. Vad är du personligen beredd att göra för att såväl lärartäthet som personaltäthet ska öka i Vallentunas kommunala grundskolor?

Ulf Sellgren, Vänsterpartiet